

25 Polska w dekadzie lat 70.

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

LVII. Polska w latach 1957–1981.

Uczeń:

- 1) charakteryzuje system władzy w latach 60. i 70. w PRL i stopień uzależnienia od ZSRS; opisuje proces industrializacji i funkcjonowanie gospodarki planowej;
- 2) wyjaśnia genezę i następstwa kryzysów społecznych w latach 1968, 1970 i 1976;
- 4) charakteryzuje i ocenia działalność opozycji politycznej i niezależnego ruchu wydawniczego w latach 1976–1980;
- 5) ocenia rolę papieża Jana Pawła II i jego wpływ na przemiany w Polsce i krajach sąsiednich.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- 1) opisuje postawy społeczne od negacji i oporu po przystosowanie i współpracę.

CZAS ZAJĘĆ

3 godziny lekcyjne

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 14 XII 1970, 1975, II 1976, VI 1976, IX 1976, III 1977, 1978, 16 X 1978, VI 1979
- postacie: Edwarda Gierka, Piotra Jaroszewicza, Jacka Kuronia, Antoniego Macierewicza, Stanisława Pyjasa, Andrzej Czumy, Leszka Moczulskiego, Jana Pawła II

ROZUMIE

- pojęcia: Grudzień '70, „druga Polska”, dekada Gierka, propaganda sukcesu, manewr gospodarczy, spirala zadłużenia, podwyżki ukryte, sprzedaż na kartki, Komitet Obrony Robotników (KOR), Niezależna Oficyna Wydawnicza NOWA, Akt końcowy Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE), Studencki Komitet Solidarności (SKS), Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela (ROPCiO), Komitet Samoobrony Społecznej „KOR”, Wolne Związki Zawodowe (WZZ), Konfederacja Polski Niepodległej (KPN), pielgrzymka Jana Pawła II do kraju

POTRAFI

- scharakteryzować przemiany gospodarcze w Polsce w dekadzie Gierka
- wyjaśnić genezę i następstwa kryzysów społecznych w latach 70.
- omówić znaczenie wyboru Karola Wojtyły na papieża dla sytuacji polityczno-społecznej w PRL

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat i główny cel lekcji (*Dowień się, jakie wydarzenia były charakterystyczne dla dekadę gierkowskiej*).

Prosimy, aby uczniowie przypomnieli, czym się charakteryzował okres odwilży popaździernikowej.

II. ROZWINIĘCIE

Wyświetlamy film *Polskie 100 lat. Odc. 32: Grudzień 1970 r.* ▶

Omawiając przebieg Grudnia '70, warto poprosić uczniów o zapoznanie się z treścią podpisu pod fotografią ([m1](#), s. 289) oraz tekstem *Ballady o Janku Wiśniewskim* ([m2](#), s. 289). W czasie czytania tekstu ballady można puścić ją w tle. ▶ Wręczamy uczniom karty pracy ▶ i prosimy o wykonanie zadania 1.

Pytamy uczniów, dlaczego władza komunistyczna nie informowała, kim były ofiary śmiertelne pacyfikacji protestów robotniczych w grudniu 1970 r. na Wybrzeżu.

Opisujemy dekadę Gierka oraz znaczenie propagandy sukcesu. Przy okazji omawiania zmian zachodzących w latach 70. (inwestycji gospodarczych, rozwoju przemysłu, ściągania technologii i dóbr z Zachodu) warto pokazać fragmenty Polskiej Kroniki Filmowej *PRL 1973. Inwestycje 5-latk. Propaganda sukcesu: Huta Katowice, Port Północny* (powinni je obejrzeć zwłaszcza uczniowie realizujący program w zakresie rozszerzonym). ▶

Zamiast omawiania dekadę Gierka można wyświetlić film *Gierek – kredyty, propaganda sukcesu, upadek* (0:00 do 10:30). ▶

Po omówieniu kwestii budowy „drugiej Polski” Gierka prosimy uczniów o wykonanie zadania 2 z karty pracy.

Omawiamy reformę administracyjną z 1975 r. oraz nowelizację konstytucji z lutego 1976 r. Wskazujemy na powody wprowadzania zmian. Zaznaczamy, że mimo ożywionych kontaktów z Zachodem PRL był coraz silniej powiązany z ZSRS.

III. PODSUMOWANIE

Zadajemy pytanie:

▶ Czym charakteryzowała się dekada Gierka?

METODY KONTROLI

Pytamy uczniów, jakie były przyczyny i skutki Grudnia '70.

PRACA DOMOWA

Wykonaj zadanie 3 w karcie pracy.

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat (*Polska u schyłku epoki Gierka*) oraz główny cel lekcji (*Zapoznam się z wydarzeniami w Polsce schyłkowej epoki Gierka*).

Prosimy, aby uczniowie przypomnieli, jakie były przyczyny i skutki Grudnia '70.

II. ROZWINIĘCIE

Prezentujemy uczniom sytuację wewnętrzną (gospodarczą i polityczną) w Polsce w drugiej połowie lat 70., wskazując na zwiastuny nadciągającego kryzysu gospodarczego. Prezentujemy materiał filmowy *Polskie Miesiące – Czerwiec '76*. ▶

Omawiamy przyczyny, przebieg i skutki protestów z czerwca 1976 r. m.in. w Radomiu, Ursusie i Płocku. Zaznaczamy, że władze nie spodziewały się tak dużego protestu społecznego przeciw planowanym podwyżkom. Zwracamy uwagę na zabieg władz, jakim było oficjalne wycofanie się z podniesienia cen, ale wprowadzanie w zamian podwyżek ukrytych i kartek na cukier.

Przypominamy, że ekipa Gierka była do tego momentu niezwykle dobrze oceniana przez społeczeństwo, a strajki mogły zagrozić temu wizerunkowi.

Prosimy uczniów o zapoznanie się z tekstem źródłowym oraz podpisem do fotografii (m6 i m7, s. 293), następnie pytamy ich o zdanie – czy sądzą, że materiał m6 ma wydźwięk partypolny czy nie oraz jakie elementy na to wskazują.

Uczniowie zapoznają się z podrozdziałem *Narodziny opozycji demokratycznej* (s. 294) oraz podpisem do fotografii i tekstem źródłowym (m8 i m9, s. 295). Pytamy uczniów, dlaczego powstał KOR, kto był członkiem tej organizacji, jakie cele sobie stawiała oraz w jaki sposób walczyła o robotników, których represjonowano po protestach z 1976 r.

Omawiamy rozwój struktur opozycyjnych w Polsce z uwzględnieniem znaczenia Aktu końcowego Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE) dla ich działalności – powstanie: Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela (ROPCiO), Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR”, konspiracyjnych Wolnych Związków Zawodowych (WZZ) i Konfederacji Polski Niepodległej (KPN), która jako pierwsza nazywała się partią polityczną.

Przechodzimy do omówienia początku pontyfikatu Jana Pawła II. Wyświetlamy film o wyborze Karola Wojtyły na papieża. ▶ Pytamy uczniów, dlaczego wybór Polaka na papieża był bardzo nie na rękę władzom PRL. Pytamy także, jaki wpływ na działalność opozycji mogło mieć to wydarzenie.

Omawiamy, jak wybór Karola Wojtyły na papieża wpłynął na relacje Kościoła z władzami (kwestia nowych nominacji dostojników kościelnych).

Podkreślamy, że zgoda władz PRL na przyjazd papieża do kraju z pielgrzymką już w pierwszym roku pontyfikatu (1979 r.) również sygnalizowała zmianę polityki wobec Kościoła.

Pokazujemy uczniom odcinek Polskiej Kroniki Filmowej o pierwszej pielgrzymce Jana Pawła II do Polski. ▶

Pytamy uczniów, jakie znaczenie dla polskiego społeczeństwa miała pielgrzymka papieża, a jakie dla komunistów, tzn. co komuniści chcieli osiągnąć, zgadzając się na tę wizytę.

III. PODSUMOWANIE

Pytamy o przyczyny i skutki czerwca 1976 r.

METODY KONTROLI

Uczniowie rozwijają skrótownice ROPCiO i KOR oraz wyjaśniają, w jakim celu powstały te organizacje i czym się zajmowały.

PRACA DOMOWA

Zapoznaj się z materiałem *O tym się pisze* (r1, s. 298). Wykonaj pisemnie dwa polecenia do pracy z tym tekstem (s. 298).

Materiał realizowany na trzeciej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat (*Postawy Polaków wobec rządzących komunistów w latach 1945–1980*) oraz główny cel lekcji (*Zapoznam się z różnymi postawami społecznymi wobec rządzących komunistów w latach 1945–1980*).

Prosimy, aby uczniowie przypomnieli, czym charakteryzowały się czasy rządów komunistów w Polsce od 1945 do 1980 r.

II. ROZWINIĘCIE

Wspólnie z uczniami tworzymy kategorie postaw społecznych wobec rządzących komunistów. Poniżej lista propozycji takich postaw:

- › otwarta działalność opozycji politycznej,
- › walka zbrojna podziemia niepodległościowego,
- › emigracja i ucieczki,
- › konspiracyjna i jawna działalność organizacji opozycyjnych,
- › bierność,
- › konformizm i współpraca z władzą,
- › humor.

Rozdajemy w klasie karty pracy. ► Prosimy o wpisanie w odpowiednich miejscach tabeli postaw społecznych. Następnie, pracując metodą burzy mózgów, uzupełniamy drugą część tabeli, wpisując działania charakterystyczne dla danej postawy. Poniżej propozycje zagadnień, które można z uczniami omówić i wpisać.

I. Postawa otwartej działalności opozycji politycznej:

- › działalność PSL

II. Postawa walki zbrojnej podziemia niepodległościowego:

- › działalność ruchu Oporu Armii Krajowej (ROAK), Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość (WiN), Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (NZW)

Rozważamy z uczniami, jakimi wartościami kierowali się ludzie reprezentujący omówione postawy oraz określamy cenę, jaką przyszło im za nie zapłacić.

III. Postawa emigracji i ucieczki:

Pokazujemy dane statystyczne o emigracji z czasów PRL-u, np. prezentowane w książce Dariusza Stoli, *Kraj bez wyjścia? Migracje z Polski 1949–1989* (ilustracja nr 2, s. 181) udostępnianej w Internecie. ►

Prezentujemy materiał filmowy o ucieczkach Polaków w czasach PRL. ► Ponadto opowiadamy m.in. o Józefie Świątle, Marku Hłasce, Tadeuszu Teodorowiczu, Władysławie Kozakiewicz, Ryszardzie Kuklińskim.

Zastanawiamy się wspólnie nad przyczynami i skutkami emigracji oraz przyczynami ucieczek i konsekwencjami, jakie za nimi szły (również wobec pozostałych w kraju, członków rodziny uciekiniera).

IV. Konformizm i współpraca z nowymi władzami:

- wstępowanie do PZPR oraz jej przybudówek, np. ZMP, Organizacji Harcerskiej Polski Ludowej, stachanowców, tajnych współpracowników SB

Zastanawiamy się wspólnie z uczniami nad przyczynami wstępowania ludzi do przychylnej władzy organizacji i skutkami społecznymi ich działalności.

V. Konspiracyjna i jawna działalność organizacji opozycyjnych:

- powstanie WZZ, KOR, ROPCiO, KPN

VI. Humor:

Opowiadamy o scenie kabaretowej w PRL. Wyświetlamy skecz pt. *Majster* w wykonaniu kabaretu Dudek ▶ oraz skecz *Z tyłu sklepu* kabaretu Tey. ▶ Następnie emitujemy fragment odcinka serialu *Alternatywy 4*. ▶

Zastanawiamy się wspólnie z uczniami nad rolą kabaretów i komedii w czasach PRL, nad ryzykiem, jakie ponosili twórcy, i możliwymi konsekwencjami oraz odbiorem społecznym tych dzieł.

III. PODSUMOWANIE

Prosimy klasę o scharakteryzowanie postaw społecznych wobec władzy. Następnie uczniowie zastanawiają się nad motywami, które skłaniały poszczególnych Polaków do przyjmowania takich postaw.

PRACA DOMOWA

Napisz wypracowanie na temat: *Różnorodne postawy społeczne wobec władzy komunistycznej w latach 1945–1981 – od negacji i oporu po przystosowanie i współpracę.*